

«особистої дипломатії» Дж. Кеннеді прагнув домогтися підвищення в Африці американського престижу. Під час зустрічей і бесід з африканськими політичними діячами він говорив про «розуміння африканських проблем». На перших порах ці висловлювання дехто з африканців прийняв за чисту монету. Тим часом дипломатія США все ширше використовувала неоколоніалістські методи для того, щоб зберегти на африканській землі старі порядки [7].

Дж. Кеннеді підрахував, що 80 відсотків проблем, які йому довелося розв'язувати, були зовнішньополітичними. Саме у цій царині він мав можливість проявити свою волю і талант, адже ні конгрес, ні конституція не ставили тут особливих бар'єрів [8, с. 74]. Чимало проблем вдалося на міжнародній арені розв'язати Дж. Кеннеді. Саме в роки його правління було налагоджено відносини з Радянським Союзом, врегульовано Карибську кризу, здійснено чималу допомогу країнам Африки та Латинської Америки, а також країнам Азії. Не всі проблеми вдалося вирішити у внутрішньому житті країни, та на заваді цьому стала куля, яка перервала 1000-денне правління президента.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Американские президенты: 41 исторический портрет от Джорджа Вашингтона до Билла Клинтона / под ред. Ю. Хайдекинга. – Ростов-на-Дону: изд-во «Феникс», 1997. – 640 с.
2. Бабік Н. Роль особистих каналів зв'язків Дж. Кеннеді – М. Хрущов у врегулюванні Карибської кризи 1962 року / Н. Бабік // Вісник КНУ. Сер. Історія. – К., 2005. – Вип. 80/81. – С. 63 – 66.
3. Бабік Н. Адміністрація Дж. Кеннеді та проблема радянських ракет на Кубі / Н. С. Бабік // Історичний журнал. – К., 2005. – № 4. – С. 34 – 40.
4. Бравн Т. Дж., Дейвід Ш. Історія Америки (6-те видання) / Т. Дж. Бравн, Ш. Дейвід ; [пер. англ. Л. Пригула, Г. Сташків, О. Щур]. – Львів: Літопис, 2010. – 904 с.
5. Барышникова Ю. С. Внешняя политика США в Колумбии в 1961 – 1963 гг. / Ю. С. Барышникова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://elar.urfu.ru/bitstream/10995/19422/1/iuro-2013-112-22.pdf>. – Назва з екрану
6. Воробець В. Зовнішньополітична доктрина адміністрації Дж. Кеннеді / В. Воробець // Студентський науковий вісник ТНПУ ім. В. Гнатюка. – Тернопіль, 2006. – Вип. 12. – С. 168 – 172.
7. Громыко А. А. 1036 дней президента Кеннеди / А. А. Громыко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://usa-history.ru/books/item/f00/s00/z0000007/index.shtml>. – Назва з екрану.
8. Іваницька О. П. Новітня історія країн Європи та Америки. Навчальний посібник / О. П. Іваницька. – Вінниця: видавництво «Фоліант», 2003. – 560 с.
9. История США: у 4 т. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://udik.com.ua/books/book-133/chapter-3552/>. – Назва з екрану.
10. Фабрика Н. Впровадження «реформ зверху» в Ірані у 60-ті роки ХХ ст. та роль у цьому процесі уряду Кеннеді. / Н. Фабрика // Університет. Іст.-філ. Журнал. – К., 2008. – № 5. – С. 112 – 118.

Табас Т.

Науковий керівник – Удич З. І.

ОСНОВИ ПЕДАГОГІЧНОГО ЕТИКЕТУ В ПРОЦЕСІ ВЗАЄМОДІЇ ВЧИТЕЛЯ ТА УЧНЯ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ

В процесі взаємодії із дітьми з особливими освітніми потребами вчитель разом із командою має оволодіти основними правилами педагогічного етикету, які покликані спростити спілкування з такими дітьми, налагодити ефективну взаємодію із ними, створити комфортні умови, позитивне психологічне середовище для цих дітей. Крім цього, учні з типовим розвитком отримують емпіричний досвід спілкування із людьми з особливими потребами.

Найперший і найголовніший принцип у спілкуванні з учнем з особливими освітніми потребами – це бачити в ній особистість, а не її інвалідність [4].

Таблиця 1.

Визначальні принципи етикету спілкування із людьми з особливими потребами [1; 2; 4]

№	Основні принципи етикету
1	Розмовляючи з людиною, яка пересувається на візку, намагайтеся розташуватися так, щоб її та ваші очі були на одному рівні. Якщо ви стоїте, варто відійти, щоб співрозмовник у візку не закидав голову, дивлячись вам в обличчя.
2	Ніколи не торкайтеся людини з інвалідністю чи їх допоміжних засобів пересування без їх дозволу. Візок, крісло – це частина недоторканого простору людини. Опиратись на візок — це те саме, що опиратися на саму людину. Це не ввічливо, і людина у візку може втратити баланс.
3	Не робіть висновків, що особа з інвалідністю потребує допомоги, тому що вона має інвалідність. Те, що Вам може здатись «боротьбою» чи подоланням перешкод, для когось може бути гарно скерованим звичайним процесом – у власному темпі та власним шляхом. Завжди спочатку спитайте, і якщо особа каже Вам, що він/вона не потребує Вашої допомоги, просто прийміть цю відповідь. Не нав'язуйте свою допомогу й не ображайтесь, якщо від Вашої пропозиції відмовляться.

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

4	Якщо вашої допомоги потребує користувач візка, спочатку запитайте людину, куди вона прямує, а потім скажіть, що ви збираєтесь довести її. Дочекайтеся згоди прийняття допомоги і зробіть це так, як вам рекомендує особа у візку. Не намагайтесь скеровувати візок без дозволу — це те саме, що хапнути людину без дозволу і понести.
4	Якщо існують архітектурні бар'єри, попередьте про них, щоб людина заздалегідь мала можливість ухвалити рішення.
5	Не стороніться людей з інвалідністю. Якщо Ви готові вести себе з ними з повагою й розумінням, вони не образяться, якщо Ви помилитесь.
6	Коли ви розмовляєте з інвалідом, звертайтеся безпосередньо до нього, а не до супровідного або сурдоперекладача, які присутні при розмові.
7	Коли Вас знайомлять із інвалідом, цілком природно потиснути йому руку - навіть ті, кому важко рухати рукою, або хто користується протезом, цілком можуть потиснути руку - праву або ліву, що цілком припустимо.

До початку навчання учителю необхідно провести докладну бесіду з батьками про уподобання дитини, її інтереси, улюблені заняття, ігри, з'ясувати, які рухові навички у неї розвинені, і під час якої діяльності вона їх активізує [3, с. 16]. Нижче пропонуємо узагальненні правила спілкування із учнями різних нозологій. Обізнаність у них і уміння застосовувати значно полегшить взаємодію педагогічного та учнівського колективу, де є діти з особливими потребами [1; 2; 4].

Таблиця 2.

Принципи взаємодії з учнями із порушенням зору, або незрячими

№	<i>Принципи взаємодії</i>
1	У розмові з учнем із порушенням зору, звертайтеся до неї, а не до супроводжуючої людини, яка присутня при розмові.
2	На початку розмови обов'язково назвати себе і тих людей, які прийшли з вами. Якщо ваша розмова проходить у групі, не забувайте пояснити, до кого ви на даний час звертаєтесь.
3	Уникайте розпливчатих формулювань, наприклад: «склянка знаходиться там, на столі», краще сказати точніше «склянка в центрі столу», або «книжка праворуч від вас». Такий більш точний опис допоможе швидше зорієнтуватися.
4	Не відволікайте собак-поводирів. Не пестіть їх. Не пропонуйте їжу собаці-поводиреві, без дозволу власника.
5	Коли незряча людина має підписати документ, обов'язково продублюйте його зміст вголос. Інвалідність не звільняє від відповідальності.
6	Запитайте людину, чи вона потребує Вашого супроводу.
7	Завжди кажіть людині, коли Ви відходите назад чи йдете від неї.
8	Коли Ви скеровуєте особу, переконайтесь, що людина знає й розуміє кожну деталь.
9	Якщо Ви збираєтесь читати незрячому студенту, спочатку попередите про це. Говоріть нормальним голосом. Не пропускайте інформацію, якщо Вас про це не попросять.
10	Цілком нормально вживати вираз «дивитися», який для незрячої людини означає «бачити руками», сприймати дотиком.
11	Якщо Ви помітили, що незряча людина збилася з маршруту, не управляйте її рухом на відстані, підійдіть і допоможіть вибратися на потрібний шлях.
12	При спуску або підйомі по сходах ведіть незрячого перпендикулярно до них. Пересуваючись, не робіть ривків, різких рухів.
13	Коли Ви спілкуєтесь із групою незрячих учнів, не забудьте щораз називати того, до кого Ви звертаєтесь.

Одне з важливих завдань вчителя – залучення сліпого або слабозорого учня до роботи класу. При цьому учителю та учням варто пам'ятати, що темп письма і читання такого учня нижчий. Він не зможе встигати за темпом роботи класу. З огляду на це поряд із приладом Брайля використовуються диктофони, на які записуються фрагменти уроку [3, с. 30].

Сьогодні у типових освітніх закладах доволі часто навчаються діти з порушеннями слуху і учителю класу важливо якнайбільше знати про особливості цих учнів, про своєрідність розвитку їхнього мовлення, усвідомлювати труднощі, з якими нечуюча людина стикається в житті, розуміти, чим вони зумовлені, мати змогу допомогти учневі їх подолати [3, с. 46-47].

Таблиця 3.

Спілкування та способи допомоги учням з порушенням слуху, або нечуючим

№	<i>Принципи взаємодії</i>
1	Щоб звернути на себе увагу людини з вадами слуху, помахайте рукою, або доторкніться до учня. Якщо відповіді немає, можна злегка торкнутися його за руку або плече або ж помахати рукою.
2	Дивіться безпосередньо на учня (навіть якщо він користується послугами сурдоперекладача) і розмовляйте звичайним голосом, не закриваючи обличчя руками. Деякі з таких учнів уміють читати по губах.

ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

3	Намагайтесь не використовувати довгих складних речень. Говоріть чітко своїм звичайним голосом та зі своєю звичайною швидкістю, крім випадків, коли учень попросить вас говорити голосніше чи повільніше. І вже зовсім не доречно кричати у вухо. Переконайтеся, що вас зрозуміли. Якщо потрібно — повторіть знову або перефразуйте, використовуйте жести.
4	Будьте терплячі, не виправляйте учнів, не закінчуйте їх речення замість них. Якщо Ви не розумієте, попросіть їх повторити сказане. У спілкуванні в нагоді інколи можуть стати ручка з папером.
5	Звертайтеся безпосередньо до співрозмовника, а не до сурдоперекладача.
6	Існує кілька типів і ступенів глухоти. Відповідно існує багато способів спілкування з учнями, які поганочують. Якщо Ви не знаєте, якій віддати перевагу, запитайте в них. Або дізнайтеся у батьків.
7	Якщо Ви повідомляєте інформацію, яка містить у собі номер, технічний або інший складний термін, адреса, напишіть її, повідомите по факсу або електронній пошті або будь-яким іншим способом, але так, щоб вона була точно зрозуміла.
8	Не забувайте про середовище, яке Вас оточує. У великих або багатолюдних приміщеннях важко спілкуватися з учнями, які поганочують. Яскраве сонце або тінь теж можуть бути бар'єрами.
9	Якщо існують труднощі при усному спілкуванні, запитайте, не чи буде простіше листуватися. Не говоріть: «Добре, це неважливо...». Повідомлення повинно бути простими.
10	Не міняйте тему розмови без попередження. Використовуйте перехідні фрази начебто: «Добре, тепер нам потрібно обговорити».

Рідше, але у інклюзивних класах з'являються і учні із емоційно-вольовими порушеннями, аутичним спектром. Взаємодія із такими учнями теж має свої особливості (табл. 4.) [1; 2].

Таблиця 4.

Спілкування та способи допомоги учням з емоційно-вольовими порушеннями та аутичним спектром

№	Принципи взаємодії
1.	Намагайтесь не використовувати складних речень.
2.	Пам'ятайте, такі учні віддають перевагу дотриманню певних правил чи порядку. Тому за можливості погодьте ці певні правила чи порядок.
3.	Уникайте словесних штампів і образних висловів, якщо тільки ви не певні у тому, що учень з ними знайомий.
4.	Якщо необхідно, використовуйте ілюстрації або фотографії. Будьте готові повторити кілька раз. Не здавайтесь, якщо Вас із першого разу не зрозуміли.
5.	Звертайтеся до учня точно так само, як Ви б зверталися до будь-якого іншого. У бесіді обговорюйте ті ж теми, які ви обговорюєте з іншими учнями.
6.	Якщо це необхідно, можете записати своє повідомлення або пропозицію на папері, запропонуйте Вашому співрозмовникові обговорити його із другом або родиною. У записці вкажіть свій номер телефону, запропонуйте обговорити це при наступній зустрічі.

Таблиця 5.

Спілкування та способи допомоги учням з тяжкими вадами мовлення [1].

№	Принципи взаємодії
1	Не ігноруйте людей, яким важко говорити, тому що зрозуміти їх - у Ваших інтересах.
2	Не перебивайте й не поправляйте людину, яка зазнає труднощів у мові. Починайте говорити тільки тоді, коли переконаєтеся, що вона уже закінчила свою думку.
3	Не намагайтесь прискорити розмову. Будьте готові до того, що розмова з людиною з утрудненою мовою займе у вас більше часу.
4	Дивиться в обличчя співрозмовникові, підтримуйте візуальний контакт. Віддайте цій бесіді всю Вашу увагу.
5	Не думайте, що труднощі в мовленні – показник низького рівня інтелекту людини.
66	Якщо людину з утрудненою мовою супроводжує інша людина, не адресуйте Ваші питання, коментарі або прохання компаньйонові.
7	Намагайтесь ставити запитання, які вимагають коротких відповідей або кивка.
8	Не ображайтеся, якщо Ви не зрозуміли, що Вам сказали. Повторіть те, як Ви зрозуміли, і реакція співрозмовника Вам допоможе. Не соромтеся перепитати те, що Ви не зрозуміли. Якщо Вам знову не вдалося зрозуміти, попросіть вимовити слово в більш повільному темпі, можливо, по буквах.
9	Не забувайте, що учень теж має висловитися. Не перебивайте його й не пригнічуйте, не підганяйте.
10	Не думайте, що учень, не може зрозуміти Вас.
11	Не грайте із чужими голосовими пристосуваннями, оскільки вони – особиста власність учня.
12	Якщо у Вас виникають проблеми в спілкуванні, запитайте, не чи прагне Ваш учень використовувати інший спосіб – написати, надрукувати.

Психічні порушення – не те ж саме, що проблеми в розвитку. Учні із психічними проблемами можуть випробовувати емоційні розлади або замішання, що ускладнюють їхнє життя. У них свій особливий і мінливий погляд на світ [1].

Спілкування та способи допомоги учням із затримкою психічного розвитку.

№	Принципи взаємодії
1	Не треба думати, що учні із психічними порушеннями обов'язково потребують додаткової допомоги й спеціального догляду.
2	Звертайтеся до учнів із психічними порушеннями як до особистостей. Не потрібно робити передчасних висновків на підставі досвіду спілкування з іншими людьми з такою ж формою інвалідності.
3	Не слід думати, що люди із психічними порушеннями більше інших схильні до насильства. Це міф. Якщо Ви дружелюбні, вони будуть почувати себе спокійно.
4	Невірно, що учні із психічними порушеннями завжди приймають або повинні приймати ліки.
5	Невірно, що учні із психічними порушеннями мають проблеми в розумінні або нижче за рівнем інтелекту, чим більшість людей.
6	Не думайте, що учні із психічними порушеннями не знають, що для них добре, а що – погано.
7	Якщо учень, що має психічні порушення, засмучені, запитайте його спокійно, що Ви можете зробити, щоб допомогти йому.
8	Не думайте, що людина із психічними порушеннями не може впоратися із хвилюванням.
9	Не говорите різко з учнем, що має психічні порушення, навіть якщо у вас є для цього підстави.

Таким чином, в процесі взаємодії вчителя та учня в інклюзивному класі необхідно дотримуватись відповідних правил педагогічного етикету спілкування, враховуючи індивідуальні особливості психофізичного розвитку учня.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Етика спілкування // Сайт комунального навчального закладу освіти «Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) №189 комбінованого типу Дніпропетровської міської ради «Золотий ключик». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dnz189.dnepredu.com/uk/site/etika-spiilkuvannya.html>
2. Етика спілкування. «Інвалідність» та знання з «доступності» та етикету. Основні принципи етикету в спілкуванні з людьми з інвалідністю // Канадсько-український проект «Інклюзивна освіта для дітей з особливими потребами в Україні» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.education-inclusive.com/etika-spiilkuvannya/>
3. Колупасва А.А. Діти з особливими потребами в загальноосвітньому просторі: початкова ланка. Путівник для педагогів. Навчально - методичний посібник. / Колупасва А. А. Таранченко О. М. – К.: «АТОПОЛ», 2010. – 96 с.
4. Сивка Г. А чи знаєте ви етикет спілкування з людиною з інвалідністю? // Громадсько-політичний тижневик «Вільне життя». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://freelife.cv.ua/socum/2199-a-chi-znayete-vi-eti>

Литвин Н.

Науковий керівник – доц. Свідерський Ю.Ю.

САМОБУТНІСТЬ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ В НАУКОВІЙ КОНЦЕПЦІЇ М.ПОГОДІНА

На сучасному етапі розвитку історії України чи не найгострішим залишається питання самобутності української нації. Не втрачаючи своєї актуальності, ця тема, як ніколи, викликає багато суперечок та дискусій, нашою є на пошуки запитань та відповідей на них. У статті проаналізовано наукову концепцію Михайла Погодіна, що є однією з основоположних під час аналізу проблеми самобутності та ідентичності українського народу.

Внаслідок пропагандистської діяльності у Галичині російського історика, письменника, академіка Петербурзької Академії Наук М. Погодіна, значного поширення на цих землях набули ідеї русофільства. Він захистив магістерську дисертацію «Про походження Русі», де виводив псевдонаукову теорію про триєдину спільноту руських племен та про єдність Галицької Русі з Великоросією. Погляди російського славіста знайшли сприятливе підґрунтя у Галичині і поширилися серед частини місцевої галицької інтелігенції. Саме з цим більшість істориків пов'язують перші паростки русофільських ідей у Західній Україні.

Ідеологом і найбільш активним пропагандистом на початковому етапі їх поширення в Галичині прийнято вважати відомого галицького історика першої половини XIX ст. Д.Зубрицького (1777-1862). Він досліджував на підставі архівних матеріалів історію Галичини й зокрема Львова. Його основні праці – “Rus historyi narodu ruskiego” (1836) та “История Галичско-русского княжества” висвітлювали ідеї єдності руського народу і відображали значний вплив поглядів М.Погодіна [5].

Аналізуючи погляди діяча на проблему ідентичності українців, нашою є на листування М. Погодіна з М.Максимовичем. Саме це листування відображає походження міркувань Погодіна «з перших вуст». Зупинимось на ньому детальніше. В історіографічній пам'яті України цей епізод і донині вважається одним з найважливіших віх, що маркують становлення незалежної історичної думки, а Максимович постає як єдиний витязь, який протистояв замахом на право українців вважати Київську Русь власною історією [3, с.91].

З одного боку усе просто, як у поєдинку Давида і Голіафа: Максимович – приватна особа і хутірський